

VERMANING

Historisch toneelspel

door

MARIJKE KARTEN

TONEELUITGEVERIJ VINK B.V.

Tel: 072 - 5 11 24 07

E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl

Website: www.toneeluitgeverijvink.nl

VOORWAARDEN

Alle amateurverenigingen die het stuk: **VERMANING** gaan opvoeren, dienen in alle programmaboekjes, posters, advertenties en eventuele andere publicaties de volledige naam van de oorspronkelijke auteur: **MARIJKE KARTEN** te vermelden.

De naam van de auteur moet verschijnen op een aparte regel, waar geen andere naam wordt genoemd.

Direct daarop volgend de titel van het stuk.

De naam van de auteur mag niet minder groot zijn dan 50% van de lettergrootte van de titel.

U dient tevens te vermelden dat u deze opvoering mag geven met speciale toestemming van het I.B.V.A. Holland bv te Alkmaar.

© **2025 Anco Entertainment bv - Toneeluitgeverij Vink bv**

Internet: www.toneeluitgeverijvink.nl

E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, verfilming, video opname, internet vertoning (YouTube e.d.) of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Het is niet toegestaan de tekst te wijzigen en/of te bewerken zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Vergunning tot opvoering van dit toneelwerk moet worden aangevraagd bij het Auteursrechtenbureau **I.B.V.A. HOLLAND bv**

Postbus 363

1800 AJ Alkmaar

Telefoon 072 - 5112135

Website: www.ibva.nl

Email: info@ibva.nl

ING bank: 81356 – IBAN: NL08INGB0000081356 BIC: INGBNL2A

Geen enkele andere instantie dan het IBVA heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.

Auteursrechten betekenen het honorarium (loon!) voor de auteur van wiens werk door u gebruik wordt gemaakt!

Auteursrechten moeten betaald worden voor elke voorstelling, dus ook voor try-outs, generale repetities met publiek, voorstellingen in/voor zorginstellingen, scholen e.d.

Vergunning tot opvoering:

1. Aankoop van minimaal **14** tekstboekjes bij de uitgever.
2. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart (tevens bewijs van aankoop), met uw gegevens, naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
3. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Vergunning tot HER-opvoering(en):

1. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart met uw gegevens naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
2. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Opvoeringen zonder vergunning zijn niet toegestaan en strafbaar op grond van de Auteurswet 1912. Zij worden gerechtelijk vervolgd, terwijl de geldende rechten met 100% worden verhoogd. Het tarief wordt met 20% verhoogd voor opvoeringen waarvoor geen toestemming werd aangevraagd binnen drie weken voorafgaand aan de voorstelling.

Het is verboden gebruik te maken van gekregen, geleende, gehuurde of van anderen dan de uitgever gekochte tekstboekjes.

Rechten BELGIË: Toneelfonds JANSSENS, afd. Auteursrechten,

E-mail: rechten@toneelfonds.be. Telefoon (03)3.66.44.00.

Geen enkele andere instantie heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.

PERSONEN:

Arjanne - achter, achterkleindochter van Gerrit de Jong, +/- 20 jaar in het heden

Stien Bakker - kosteres Vermaning Wormer, +/- 40 jaar/ en vele jaren later

Jan Donker - timmermansknecht uit Jisp, +/- 18 jaar/ een jaar later

Klaas Bot - timmerman uit Wormer, +/- 50 jaar

Coba Smid - jonge vrouw uit Jisp, +/- 18 jaar/ en vele jaren later, als ze oma is

W.P.J. van Haarst - leraar Vermaning Wormer/Jisp, +/- 40 jaar/ en vele jaren later

Ka Boon - zuster uit Jisp, +/- 40 jaar

Gon de Vos - zuster uit Jisp, +/- 40 jaar

Gerrit de Jong - vrijer van Coba uit Wormer, +/- 20 jaar

Diaken Gorter - uit Wormer, +/- 60 jaar

Burgemeester Wildschut - uit Wormer, +/- 70 jaar

Broeder de Jong - Wormer, handelaar in o.a. cacao, +/- 45jaar

Broeder Smid - Jisp, visser, rietsnijder, +/- 45 jaar

Veldwachter Zwart - uit Wormer/Jisp, +/- 60 jaar

DECOR:

Midden achter de ingang. Er boven het orgel. (Indien toen aanwezig)

Banken aan weerszijde van het middenpad.

Erachter aan weerszijde hoge/lagere ramen.

Stoelen voor de banken. Tafel en hekje met lezenaar op de voorgrond.

Preekstoel dus niet te zien.

Winter, januari 1896.

Premisse: Daden gaan woorden te boven.

EERSTE BEDRIJF

OPEN MONUMENTENDAG 2023

(Arjanne de Jong heet de bezoekers van de Vermaning in Wormer welkom.

Zij geeft een korte inleiding over de bouw en neemt hen mee naar een zwarte bladzij in de geschiedenis van het gebouw in 1895)

ARJANNE: Welkom dames en heren in onze Vermaning op deze mooie dag in september.

Wellicht is het voor de meesten van u de eerste keer dat ze hier een kijkje komen nemen.

Tot onze spijt zal dit dan ook meteen de laatste zijn. Onze Vermaning houdt op te bestaan.

Niet dit gebouw, dat is gebouwd in 1850. Dit stenen exemplaar verving de houten Vermaning, die was afgekeurd. Hij stond een stukje verderop in Wormer, achter op een erf. Die Vermaning is nadat deze in gebruik is genomen, afgebroken en in Zaandam weer opgebouwd. Daar is hij als schuur gebruikt. De bedoeling is dat dit hele interieur naar een nog te bouwen replica van een Vermaning op de Zaanse Schans wordt overgebracht. Want tot op heden ontbreekt er daar nog een gebouw dat aan de lange Zaanse Doopsgezinde geschiedenis herinnert. Ik zal de bouwkundig feiten overlaten aan iemand die daar meer van weet. Vandaag wil ik u meenemen naar 1895. Rond die tijd heeft zich hier iets afgespeeld dat een zwarte bladzijde uit de geschiedenis van deze Doopsgezinde gemeente heeft opgeleverd. Over zo'n kwalijke gebeurtenis wordt het liefste niet veel verteld. Maar af en toe komt hij echter weer boven drijven en wordt hij weer, als er iets bijzonders is gebeurd of... als het nodig is, verteld.

Ook in mijn familie is hij aan elke generatie doorgegeven. Want mijn betovergrootmoeder heeft het hier zelf meegemaakt. Ik, als vijfde in die rij, vertel het nu aan u. Niet als vermaak, maar als lering, zoals dat past in het Doopsgezinde gedachtegoed.

Maar... iets wat van mond tot mond gaat, verandert met elke verteller een h el klein beetje. Dus is dit ook een beetje mijn versie van het gebeurde. Maar de grote lijn, de kern, wat we hieruit kunnen leren, blijft echter altijd bewaard, zoals in een sage of legende.

(Twee timmermannen lopen achter Stien, de kosteres, aan de Vermaning binnen. Klaas draagt een gereedschapskist, Jan een plank over zijn schouder. Het is vroeg in de ochtend)

STIEN: *(Als Jan de plank wat hard tegen het balkon (plaats voor een orgel) neerzet. Streng)* Denk om de verf! Die moet nog een aantal jaren mee.

KLAAS: Leg hem maar op de grond neer, Jan. Hier in het middenpad. Dan kan hij niet wegglijden ook.

JAN: Dat zal met al dat zand op de vloer hier, niet gauw gebeuren, baas. Die vloer is nogal stroef. *(Schraapt met zijn klomp over de vloer)*

KLAAS: *(Schraapt ook even met zijn klomp over de vloer)* Ja, nu je het zegt. En niet zo'n klein beetje ook. Werk aan de winkel, vrouw Bakker!

JAN: Dat zal hier niet lukken met enkel stoffer en blik. Daar moet wel een bezem aan te pas komen. *(Verbaasd)* Waar komt al dat zand vandaan?

KLAAS: *(Verontschuldigend naar Stien kijkend)* Hij is nogal nieuwsgierig, vrouw Bakker, zoals u hoort. *(Wat verstoord)* Wijst u ons maar waar we aan de slag moeten.

STIEN: *(Rustig)* Zonder vragen word je niet wijzer. Dat zand strooien we omdat het de kans op brand verkleint, jongeman. En omdat je het vuil gemakkelijker met het zand samen wegveegt. De vloerplanken nemen er ook minder water door op. Dat vermindert ook de kans op een rotte plek. Daar in de hoek, waar haast nooit zand komt, heeft het een poosje gelekt. De vloer loopt er ook wat scheef. Zo kon het lekwater daar wat lang blijven staan; te lang dus. Die plek moet nodig worden verholpen: het rotten gaat zoetjesaan door. Ratten en muizen vinden dan al gauw een kiertje of gaatje.

(Loopt naar de linkerhoek van de ingangswand. Wijst) Er heeft een kastje met Gezangenbundels gestaan, daardoor hebben we het niet tijdig opgemerkt. Toen we het onlangs bij het schoonmaken weghaalden, kwam het euvel aan het licht.

KLAAS: *(Zet zijn gereedschapskist neer. Pakt zijn hamer. Knielt in die hoek en tikt op de betreffende hoekplank)* Wat u zegt: zo gaar als boter. Dat had niet veel langer moeten duren. Nu zal de schade nog wel enigszins beperkt blijven, vermoed ik.

STIEN: Dat hoop ik maar. Het geld groeit ons niet op de rug! *(Kijkt even rond)* Jullie kunnen het hier wel zonder mij af. Ik heb thuis meer te doen. Jullie geven maar een seintje als jullie klaar zijn. Oh... en ik veeg het zaagsel dat jullie hebben gemaakt wel gelijk op met het zand. Ik moet hier straks toch aan de slag. Krullen en stukjes hout mogen gelijk in de kachel daar. *(Wijst naar de kachel in een zijwand. Loopt naar de deur)* Dat maakt het aanmaken zondagmorgen gemakkelijker.

JAN: *(Is in het middenpad blijven staan. Staat nieuwsgierig rond kijkend)* Wat een kale kerk!

STIEN: *(Bij de deur, wat kort af)* Ons gebouw heet een Vermaning. *(Gaat weg)*

JAN: *(Verbaasd)* Oh! *(Snel lachend tegen Klaas)* Dat van dat zand zal ik eens tegen m'n moeder zeggen als ze weer moppert over haar smerige vloer. Ik strooi er met liefde dan wat zand voor haar bij!!

KLAAS: *(Boos)* Kun je voortaan je mening voor je houden! Klanten stellen die niet op prijs.

Beleefdheid is een eerste vereiste, dat zou je zo langzamerhand toch wel moeten weten. Ik heb je al vaker gezegd, dat als je het niet met een klant eens bent of je ziet of hoort iets dat jou niet zint, dan slik je maar een paar keer of je knikt eens. Horen, zien en zwijgen, zeun! Er zijn meer timmerlieden in ons dorp. Je wilt toch, net als ik, dat er brood op de plank blijft?

JAN: *(Verbolgen, brommend)* Al goed... al goed... Maar vindt u dan...

KLAAS: Ik zie ook liever onze Maria Magdalena, maar ieder zijn meug, moet je maar denken.

Ken je dat gezegde niet: De katholieken een kruis, de Gereformeerden een haan, de Lutheranen een zwaan en de Dopersen een schuur?

JAN: *(Laconiek)* Nou, daar lijkt het hier wel op. Er kan geen blind paard schade doen!

KLAAS: *(Mopperig)* Nou, nou, zo erg is het nu ook weer niet! Die

stoelen en banken kostten ook geld. Maar de kleuren van de wanden...

JAN: (*Wat rondlopend*) Nee dat is zeker niet mijn smaak (*Verbaasd*) Deze bank lijkt wel door zijn hoeven gezakt... Hier liggen ook nog twee stoelen met drie poten! Het is alsof ze hier zijn slaags geraakt!

KLAAS: (*Kort af*) Dat zijn ze ook! Maar wij gaan aan het werk! Er staat meer op ons lijstje vandaag. Kom nou maar hier!

JAN: (*Loopt naar Klaas. Nieuwsgierig*) Zijn ze hier echt...? (*Aandringend*) Weet u er meer van?

KLAAS: (*Knikt*) Dat komt onder schafttijd wel. (*Kijkt in zijn gereedschapskist*) Jij zou de zaag er toch in stoppen? Hij lag voor je neus op de werkbank. (*Verontwaardigd*) Moet ik dan alles nakijken?

JAN: (*Verdedigend*) Ik heb de ladder gepakt. U zou de kist nemen! Ik dacht dat hij er nog in zat van gisteren.

KLAAS: (*Boos*) Denkt al eer ge doende zijt... Als ik zeg: Neem de zaag mee, dan kijk je of hij erin zit! Gesnapt? Ga hem nu maar als de wiedeweerga halen! Op een drafje graag!

JAN: (*Loopt snel naar de deur*) Ik ben al weg!

KLAAS: Als je dan ook maar zo terug bent. Geen onderweggies! (*Bij ingeving*) Oh, neem die ladder maar mee, daar hebben we voor een vloer niks aan. Dat had vrouw Bakker ook wel eens kunnen zeggen, dat het om de vloer ging. Ze zei vorige week: een paar stukken plank vervangen, maar niet waar! Neem hem maar op je schouder. Laat de handkar maar hiervoor staan.

JAN: (*Komt terug. Pakt ladder op*) Dat wordt dan geen drafje! (*Door haastigheid tikt hij met de ladder tegen stoelen en banken aan. Tilt hem omhoog*)

KLAAS: (*Boos*) Kijk uit voor die lampen! Stuk of schade, wordt meestal opdraaien voor een nieuwe! Dus betalen! (*Jan gaat zo snel als hij kan weg. Klaas pakt een stoel en zet hem in het middenpad. Kijkt de Vermaning eens op zijn gemak rond. Tegen zichzelf pratend*) Zo, dus hier zaten afgelopen zondagochtend buurman Zwart en zijn kompaan de Bruin voor de tweede keer de mannenbroeders uit elkaar te houden! Ik dacht dat Dopersen vredelievend waren: tegen wapens en geweld. Nou..., op Kerstochtend, was het hier toch echt matten geblazen!!! De

Wormer broeders hadden de diakenbanken van die van Jisp bezet. De dienst werd afgelast! De kerkenraad riep de hulp in van het bevoegde gezag. De Vermaning werd door de veldwachters ontruimd en namens de burgemeester verzegeld. Buurman Zwart heeft het me breedvoerig uit de doeken gedaan. Ik vermoed dat hij iets te veel uit de school heeft geklapt... Sindsdien durven ze hier zonder onze beide veldwachters geen dienst op zondagochtend aan. En dat allemaal omdat de Doperse Wormenezen en die van Jisp het oneens zijn over waar hun nieuwe pastorie gaat worden gebouwd! Geschillen in geloofskwesties zijn er overal en altijd genoeg, maar herrie over een pastorie!!! (*Smalend*) In het nieuwe jaar heeft het zelfs in de Zaanlandsche Courant gestaan, zei m'n zwager uit Wormerveer! Hij leest hem voor de advertenties. Daar is hij mij wat te duur voor. (*Loopt naar de kapotte stoelen en bank*) De boel veruïneren: dat is ook duur! Zonde van die stoelen, daar moet mee gemept zijn...die zijn alleen nog geschikt als brandhout! (*Goed kijkend, dan bedachtzaam*) Met een beetje goede wil zou ik die bank misschien nog wel kunnen maken... (*Draait zich om richting Zaal – preekstoel*) Die dominee zal daar ook niet lekker op die kansel hebben staan preken met twee gezagsdragers in uniform voor zijn neus... Die ook nog eens van een ander geloof zijn!! Die beide heren zullen vast wel af en toe hun wenkbrauwen hebben opgetrokken als ze iets hoorden dat niet in hun straatje paste. Buurman Zwart kan nogal bekken trekken als hij iets bijzonders verteld!!! Volgens mij hebben Dopersen het trouwens helemaal niet zo op pettendragers en tenuen. (*Schudt even zijn hoofd*) Hoe heet zo'n man op de kansel hier ook alweer?

Voorganger, predikant, leraar, dominee...? Zijn naam weet ik wel: Van Haarst!

Komende zondag moet buurman Zwart weer komen opdraven, zei z'n vrouw. Tot het zaakje is opgelost of bijgelegd, waarschijnlijk. (*Zucht*) 'Dat kan met die koppige Dopersen wel eens eventjes duren!' zei ik tegen buus Zwart. (*Lachend*) Als die heibel maar niet op een Salomonsoordeel uitdraait... Of geloven ze daar hier niet in? (*Staat op. Loopt weer naar de beschadigde hoek*) Maak een beetje voort Jan!! We hebben vandaag meer te doen! (*Verbaasd*) Dat jij dit nieuwtje nog niet had gehoord, joh? Het hele dorp gonsde ervan! Zoiets gaat toch als een lopend vuurtje. Dat doof je niet met een paar emmertjes regenbakwater. (*Net als hij bukt om het gat weer te bekijken, luidt de brandklok.*)

Klaas richt zich weer op. Loopt richting de deur. Er komt gelijk een jonge vrouw gehaast de Vermaning in lopen. Kijkt om zich heen, ziet Klaas)

COBA: *(Hijgend bij de deur. Wat chaotisch)* Is Zuster Bakker hier? Er is brand hier vlakbij.

Hoort u de brandklok? *(Steekt haar vinger op)* De stoomspuit is al onderweg, zei broeder Gorter. Hij had haar straks de Vermaning in zien gaan. Ik moet wat brandemmertjes halen. Alle beetjes helpen, zei hij. Wij hebben ze nog. Als broeder Gorter het zegt, vindt ze het vast wel goed. Hij is diaken. Het brandt in de rietderg van broeder Herder. Het waait nogal. Zijn barg staat er vlak naast! *(Grijpt even naar haar maag. Slikt een paar maal duidelijk. Wijst naar de brandemmertjes.)*

KLAAS: *(Ziet ze, pakt ze van hun haken af)* Kom op meid: helpen waar je helpen kunt, zeg ik altijd. *(Hangt er bij Coba aan elke armen twee. Neemt er zelf ook een paar mee. Ze gaan naar buiten. Ze zijn nog maar net weg of Jan komt hijgend met een zaag aan rennen. Kijkt om zich heen. Ziet niemand. Legt de zaag op een diakenband)*

JAN: Als de klok klept...! Vele handen maken licht werk! Ome Klaas zal er vast al wel heen zijn... *(Gaat snel weg)*

(Een half uur later. Klaas en Jan komen met de brandemmertjes de Vermaning binnen)

KLAAS: Heb jij iets opgevangen over hoe die brand is ontstaan?

JAN: Ik heb iets gehoord over spelen met vuurstenen en wat rietsigaren door een stelletje buurjongetjes. Gortdroog spul! Eén kets en het staat in de fik!

KLAAS: Dan is het nog goed afgelopen. Alleen de barg achter op Herder zijn erf is maar afgebrand. De spuit was er op tijd bij. En de emmertjes kwamen nog prima van pas.

Z'n regenbak stond gelukkig nog flink vol.

JAN: En de wind stond gunstig, anders had het rieten dak van zijn stulp vast in de fik gevlogen. Die Herder had een hele goeie beschermengel, denk ik!

KLAAS: *(Zucht even)* Daar doen ze hier niet aan. Maar in een goede Herder geloven ze vast wel in meer kerken. *(Opgewekter, wijzend)* Zet die emmertjes maar even op hun kop voor het hek, bij die lezenaar. Daar ligt nog het meeste zand. Ze moeten even

drogen, voor we ze weer op hun plaats hangen. Aan twee mankeert trouwens iets aan de hengsels.

(Zet zijn emmertjes op het middenpad. Loopt naar de hoek waar het gat zit. Jan gaat de emmertjes op hun plek zetten. Vrouw Bakker komt binnen)

STIEN: *(Streng)* Hebben jullie die brandemmertjes zelf zomaar meegenomen? *(Telt ze)*

KLAAS: *(Loopt snel terug. Gepikeerd)* Nee! Zeker niet! Coba Smid kwam binnenrennen met de opdracht, dat ze de emmertjes moest halen. Cornelis Gorter had haar hiernaartoe gestuurd. Ik ben maar met haar meegegaan. Ze kon ze nooit allemaal alleen meenemen.

STIEN: Oh, als broeder Gorter het haar heeft opgedragen, dan is het goed. En ik snap dat jullie gingen helpen. Dat is naasten plicht!

JAN: Zijn die dingen dan niet te gebruiken voor iedereen? Als elke minuut telt, dan moet een mens niet zo moeilijk doen!

STIEN: Dat is niet moeilijk doen, jongeman. Dat is op de spullen passen die mij door onze gemeente zijn toevertrouwd. En dat doe ik als kosteres. *(Telt ze)* Ze zijn gelukkig weer allemaal terug. Ze horen na al die jaren gewoon bij onze Vermaning. Een soort...
(Zoekt naar een woord)

KLAAS: Museum stukken?

STIEN: *(Kort af)* Zoiets ja! *(Zachter)* Daarna kwam pas de brandspuit: een uitvinding van onze geloofsgenoot Jan van der Heijden!

KLAAS: *(Verbaasd, zacht)* Jullie geloofsgenoot? Een Wederdoper?

JAN: *(Verbaasd)* Jan van der Heijden? Nooit van gehoord! *(Tot Stien)* Wilt u niet weten hoe het daar is afgelopen? Of bent u ook wezen kijken?

STIEN: *(Streng)* Als het halve dorp uitloopt, lopen er veel te veel mensen in de weg. Nee, dus! En ja, ik wil wel weten hoeveel schade broeder Herder heeft opgelopen.

KLAAS: De rietderg stond het eerst in brand, daarna zijn barg. Daar is niet veel bruikbaar hooi van over. *(Wijst naar de emmertjes)* Die kwamen goed van pas. Je kunt er zo lekker een waaier van water mee gooien. *(Maakt een zwiergebaar)* Aan twee mankeert trouwens iets aan het hengsel.

STIEN: Daar moet ik dan iemand naar laten kijken. *(Ernstig)* Brand is

afschuwelijk! Was het broei?

JAN: (*Verontwaardigd*) Nee, buurjongetjes die fikkie hadden gestookt in de rietderg.

Herder had daar een flinke hoop met bossen riet liggen! Er zaten rietsigaren tussen...

Vandaar!

STIEN: Kwajongenswerk dus! (*Zucht*) Bij spelen met vuur zit een ongeluk in een klein hoekje!

JAN: (*Mompelend*) En dat komt zelden alleen... (*Slaat snel een kruis*)

KLAAS: Afkloppen! (*Klopt op een bank*)

STIEN: (*Afkeurend*) Wij zijn hier gelóvig. Niet bijgelovig!

(*Richt zich tot Klaas. Wijst naar de hoek*) Bot, denkt u dat jullie...

KLAAS: We zullen ons best doen. Ik snap dat u hier ook aan de slag wilt?

STIEN: (*Streng*) Als het zou kunnen, zou ik mijn taak vandaag graag af willen maken.

Straks komt Zuster Smid om me te helpen. Ze moet niet voor niets uit Jisp hiernaartoe komen lopen.

KLAAS: Haar dochter Coba was hier, om die emmertjes te halen... Ze vroeg naar u!

STIEN: (*Bedenklijk*) Oh... Nou... stuur haar maar naar mijn huis, als ze weer terugkomt.

(*Loopt naar de deur. Zacht*) Maartje zal toch niet weer...

KLAAS: Kom op Jan! Even onze schouders eronder zetten! Heb je die zaag...? (*Kijkt rond*)

JAN: Daar op die bank! (*Wijst naar de bank het dichtst bij de deur. Loopt er heen*)

KLAAS: (*Nadenkend*) Flinke meid, die Coba! Kan haar handen goed laten wapperen!

JAN: Zal ik even met de hamer kijken tot hoever het rotte gedeelte meebuigt?

KLAAS: Daar gebruik je een beitel voor. Dan kun je het meteen wegsteken.

JAN: (*Verdedigend*) Vader was boerenknecht. Ik ben niet met hout

opgegroeid.

(Verontschuldigend) Natuurlijk ben ik blij dat u werk voor me heeft, maar mijn hart ligt bij het water. Ik wil varen; wat van de wereld zien. Maar ik wil mijn moeder niet zo snel na het overlijden van vader alleen laten.

KLAAS: Dat valt je alleszins te prijzen, jongen! En daarom ik wil mijn zuster niet in armoe laten zitten. Zij heeft nu wat werkhuizen gevonden en jij kunt bij mij wat verdienen en zo wat opsteken van het timmer vak. Dat kan je altijd te pas komen! Als je broers en zusjes wat groter worden en zelf wat in kunnen brengen, zal het wat gemakkelijker voor je moeder worden. Armenzorg is prima, maar je moet er niet van moeten leven...

JAN: Dat zegt mijn moeder precies zo! *(Pakt een beitel uit de gereedschapskist.*

(Verontschuldigend) Ik moest er heen toen de brandklok klepte! Dan kan ik niet...

(Steekt zijn armen hulpeloos in de lucht. Slaakt een zucht) Het liep bij Herder gelukkig nog goed af!

KLAAS: *(Medelijdend)* Laat mij maar zagen, jongen. Dan weet ik zeker dat het recht gaat.

(Er klinkt geklop van Jan. Klaas zoekt in zijn gereedschapskist naar een duimstok en een timmermanspotlood. Legt ze bij de zaag op de dichtstbijzijnde bank)

(Coba komt terug. Ze heeft een ander schort voor en een grote omslagdoek om. Tot Klaas)

COBA: Is zuster Bakker nog hier? In de consistoriekamer? Of is ze naar huis? *(Wijst richting het huis van de kosteres)*

KLAAS: Ja! Naar huis! *(Verbaasd)* Had je een onderweggie, meid? Je was straks toch kletsnat!

COBA: *(Wat ongemakkelijk)* Ik ben even bij mijn opoe aan geweest. Ik voelde me niet... Ik had het zo koud!

KLAAS: *(Lachend)* Dat schort staat je ook goed hoor meidje. Je moet alleen nog wat groeien!

Je kunt deze wel tweemaal om je heen slaan. Jouw opoe is puur breder van postuur!

(Wijst richting huis van Stien) Ga maar gauw! Ze verwacht je!

(Even doek dicht. Twee uur later. Klaas komt wat moeizaam overeind)

KLAAS: *(Opgelucht)* Gefikst! *(Wrijft over zijn knieën)* Die zijn geen achttien meer! *(Wijst naar de herstelde vloer)* Het ziet er netjes uit, al zeg ik het zelf. Als vrouw Bakker dat kastje met Gezangenboeken er straks weer op zet, dan kraait er geen haan meer naar!

JAN: *(Wijst lachend omhoog)* Die hebben ze toch niet op hun schuur dak staan, zei u straks!

KLAAS: Eén nul voor jou! Ik heb honger. Het is al over twaalfen. Vrouw Bot zal wel mopperen, ze houdt niet van eten warm houden.

JAN: Daar houdt mijn moeder ook niet van. Maar als vader en ik een keer naar de Purmerender markt waren en tussen de middag niet thuiskwamen, dan zette ze het voor ons in de hooikist. Aan opwarmen 's avonds deed ze niet! Zonde van de brandstof, zei ze altijd. Jullie schrokken het toch naar binnen. En zo verbrand je nooit je mond, voegde ze er dan achteraan!

KLAAS: *(Lachend)* Ik hoor het mijn zuster zeggen! Maar je moeder heeft gelijk! Op jouw leeftijd is het altijd hap-slok! *(Kijkt om zich heen)* Hebben we alles? Ik heb mijn zaag zelf maar in mijn gereedschapskist gestopt. Dan weet ik zeker dat ik hem bij me heb.

Duimstok, potlood, hamer... Om een bezem hoeven we gelukkig niet te gaan vragen, dat scheelt! Leg jij de nog bruikbare stukken plank even op de handkar. Dan zet ik de gereedschapskist erop!

JAN: *(Veegt met zijn klomp wat zaagsel bij elkaar)* Wat een mazzel dat vrouw Bakker dat zelf doet!

KLAAS: Zeg dat wel! Misschien krijgen we die klus bij vrouw Krijt dan ondanks dat brandje van vanmorgen, vandaag ook nog af. Dat ouwe huis van haar verzakt. De deuren klemmen. Ik kan om de paar maanden weer aan de slag. *(Zucht even)* Kom op, anders vinden we de hond in de pot! Hebben we alles bij ons? Niets vergeten? *(Kijkt goed rond)* Waarschuw jij vrouw Bakker even dat ze erbij kan? *(Klaas en Jan gaan weg)*

(Stien Bakker komt wat later met een bezem de Vermaning binnen. Aan haar houding is te zien dat ze boos is. Ze stampet op

de grond met haar bezem en begint driftig te vegen bij de kapotte stoelen)

STIEN: *(Stopt even. Kijkt er even naar)* Nat geworden bij het blussen, zei ze. En even bij Opoe Smid aangegaan om een droog schort en een omslagdoek te halen...! Ze had van mij ook wel iets droogs kunnen krijgen. Dan had ik een stuk eerder gehoord dat haar moeder weer niet kwam vanmiddag. Stom, dat ik tòch een beetje op Maartje had gerekend. Ze mocht natuurlijk weer niet van Broeder Smid. *(Veegt weer even vinnig. Stopt dan weer)* Wat zij destijds zag in die rouwdouw van een visser... Ik moest hem niet, al had hij wel een oogje op me... Het was trouwens wel een knappe kerel...

Nog wel... Mooie stem ook trouwens! *(Haalt schouders op. Zucht. Veegt verder. Zacht)* Maar het is een einzelgänger, een eigenwijze... grote baasspeler. *(Schudt haar hoofd)* Maartje, meid... *(Zucht)* Broeders en zusters mogen dan volgens onze leer gelijk zijn, maar die leer wordt thuis niet overal strikt toegepast. Maar wie weet... ooit... *(Neuriet even: **Wat de toekomst brenge moge..**)* Wou leraar van Haarst dat lied maar eens met ons zingen! *(Bezemt even, stopt dan abrupt weer. Geschokt)* Pips zien, misselijk... Grote genade... Coba zal toch niet... *(Schudt haar hoofd)* Dat joch van de Jong gaat wel na catechisatie elke keer mee linksaf naar Jisp! *(Schudt haar hoofd. Zucht)* Als dat... Maartje meid... net nu je man met broeder de Jong een robbertje heeft gevochten! *(Zucht een paar maal diep, hoofdschuddend)* Dat stel heeft nog niet eens belijdenis gedaan! *(Bezemt weer wat en stopt dan abrupt)* Hoe oud was ik? En Cas? *(Schudt haar hoofd)* De zee geeft, de zee neemt! Hij heeft onze Harm nooit gezien! En het arme wurm het daglicht amper!! *(Bezemt weer wat)* Wat ben ik opstandig geweest! Hoe lang heeft het geduurd voordat ik me in mijn lot kon schikken?

In een paar maanden: geen man en geen kind meer. Ik kon het: **Wat God doet is welgedaan**, niet aanvaarden! Pas de laatste jaren lukt het me eindelijk om dit gezang mee te zingen. *(Neuriet een paar maten. Bezemt weer even)* Gerrit de Jong is op heden wel de laatste waar Smid z'n dochter graag mee ziet verkeren! En als ze dan ook nog...

(Hoofdschuddend. Veegt weer even) Die twee strakke koppen van hun vaders aan weerszij van het middenpad... Het is omdat

er weer twee veldwachters... (*Schudt haar hoofd*)

V.D.HAARST: (*Roept bij de deur*) Goede middag zuster Bakker!
(*Komt langzaam de Vermaning in. Kijkt wie er binnen is*) Stoor ik? (*Kijkt om zich heen*) Ik hoorde u praten... Ik dacht...

STIEN: (*Voelt zich betrappt. Wat ontwijkend*) Ik praatte in mezelf. Zuster Smid is er weer niet.

V.D.HAARST: Jullie doen het vegen en strooien toch op vrijdagmiddag meestal samen?

STIEN: (*Knikt. Terughoudend*) Dat deden we ja! Voordat...

V.D.HAARST: Oh! Ja... natuurlijk... (*Weet niet goed wat te zeggen*) Ik eh...

STIEN: Coba kwam het straks weer afzeggen. (*Verontwaardigd*) Maartje is mijn oudste en beste vriendin. We hebben samen indertijd belijdenis gedaan. (*Scherp*) Het pleit is toch al beslecht door de Alge-mene Doops-gezinde So-ciëteit? En u en de diakens zijn het toch ook eens dat het Jisp moet worden! Waarom zou ik er hier dan niet met haar over mogen praten? (*Haalt schouders op*) We hebben allebei een hekel aan ruzie!

V.D.HAARST: Wie niet! (*Staat wat ongemakkelijk te kijken. Opgewekter*) Het is nog goed afgelopen bij broeder Herder vanmorgen! Ik ben expres even langsgegaan. Hij was duidelijk opgelucht dat de schade beperkt is gebleven tot zijn barg. De broeders zullen hem wel met hooi tegemoet moeten komen van de winter als hij tekortkomt.

STIEN: (*Knikt*) Dat spreekt vanzelf. Daar zijn we broeders en zuster voor.

V.D.HAARST: (*Knikt. Toont een briefje*) Ik dacht laat ik de psalmen en gezangen, die ik heb uitgezocht voor mijn vermaning van zondag gelijk maar even langsbrengen. Ik hoop tenminste dat er weer broeders en zusters uit Wormer en Jisp aanwezig zullen zijn.

En ook weer eens in wat grotere getalen...

STIEN: Ik ook! Het heeft nu lang genoeg geduurd...

V.D.HAARST: (*Er valt even een ongemakkelijke stilte. Wat gebelgd*) De broeders maken me het vermanen de laatste paar maanden en zeker de laatste twee weken niet gemakkelijk!

STIEN: (*Zacht*) Niet alleen de broeders, dominee, achter menig

koppige man staat een vrouw..., die hem kan opjatten of...!
(*Haalt schouders op*)

V.D.HAARST: (*Negeert haar uitspraak*) Drie eeuwen geleden is het ons verboden om te vechten en te kijven. Dat hebben we toen als grondregel aanvaard. Maar kennelijk zijn de broeders hier dat vergeten... Hoe vaak heb ik het afgelopen half jaar zelf een vermaning kunnen houden? Elke keer stond hier weer een buitenleraar achter de lezenaar of op de kansel, omdat er aansluitend een vertoeving moest worden gehouden en een stemming. Maar het leverde steeds bitter weinig op.

(*Schudt zijn hoofd. Stien knikt bevestigend*) En dat handgemeen op eerste Kerstdag...

Ik wist niet wat ik meemaakte! Zulk gedrag was me tot op heden volkomen vreemd.

(*Verontwaardigd*) Het heeft me diep geschokt! Ik weet niet wat de broeders bezielde!

STIEN: Dat vragen zich wel meer broeders en zusters zich af!

V.D.HAARST: (*Zucht*) Mij is het om het even waar de nieuwe pastorie gebouwd zal worden.

Ik voel me thuis in Jisp, maar in Wormer was ik vanzelf ook snel gewend geweest.

Als u het hele stuk wilt lezen dan kunt u via www.toneeluitgeverijvink.nl de tekst bestellen en toevoegen aan uw zichtzending.

Voor advies of vragen helpen wij u graag.

 info@toneeluitgeverijvink.nl

 072 5112407

“Samenspelen” is ons motto